

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION
SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

TERM-1 EXAMINATION (2026-27)

SANSKRIT (119) SET – 2

MARKING SCHEME

Class :VIII

Date :11.09.2026

Admission No.:

Duration: 3 Hrs

Max. Marks: 80

Roll No.:

खण्ड 'क' भाग: अपठितावबोधनम् 10 अङ्काः

प्रश्न 01 गद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत –

(अ) एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(1X2=2)

(i) कृषकः

(ii) द्वौ

(iii) काष्ठानां एकं गुच्छम्।

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2X2=4)

(i) पुत्रौ सर्वदा परस्परं कलहं कुर्वन्तौ आस्ताम्।

(ii) पृथक् काष्ठानि सरलतया भञ्जयितुं शक्यन्ते इति दर्शयितुं पिता काष्ठानि पृथक् कृतवान्।

(iii) पिता पुत्राभ्यां एकतायाः महत्त्वं शिक्षितवान्।

(i) पुत्रौ सर्वदा किं कुर्वन्तौ आस्ताम्?

(ii) पिता किमर्थं काष्ठानि पृथक् कृतवान्?

(iii) पिता पुत्राभ्यां किं शिक्षितवान्?

(स) भाषिककार्यम्। (केवलं प्रश्नत्रयम्)

(1X3=3)

(i) (ख) पिता

(ii) (क) पृथक्

(iii) (ख) पुत्रौ

(द) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत।

(1X1=1)

पितुः उपदेशः/ "एकतायां बलम्"।

खण्ड ख रचनात्मक कार्य (15 अंकात्मकः)

प्रश्न 02 मञ्जूषायाः समुचितानि पदानि चित्वा पत्रं पूरयित्वा उत्तर पुस्तिकायां पुनः लिखत - (½X10 =5)

(i) छात्रावासः

(ii) मातुलश्री

(iii) नमः

(iv) तत्रास्तु

(v) परिणामः

(vi) द्वितीयम्

(vii) अभिनन्दनपत्रम्

(viii) गृहम्

(ix) प्रणामः

(x) रोहितः

प्रश्न 03 ' वृक्षारोपणम् ' इति विषयमधिकृत्य मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया संस्कृतेन एकं अनुच्छेदं लिखत- 1X5=5

1. वृक्षारोपणम् पर्यावरणस्य संरक्षणाय आवश्यकम् अस्ति।
2. वृक्षाः अस्मभ्यं प्राणवायुं ददति।
3. वृक्षाः फलानि छायां च ददति।
4. वृक्षाः वर्षायाम् अपि सहायकाः भवन्ति।
5. अतः वयं सर्वे वृक्षान् रोपयामः।

अथवा

पञ्चसंस्कृतवाक्येषु मञ्जूषापदसहायतया अधः दत्तं चित्रवर्णनं कुरुत।

1. एतत् चित्रम् उद्यानस्य अस्ति।
2. उद्याने बालकाः कन्दुकेन क्रीडन्ति।
3. उद्याने बहवः वृक्षाः पुष्पाणि च सन्ति।
4. सर्वे बालकाः प्रसन्नाः सन्ति।
5. उद्यानस्य वातावरणं हरितं स्वच्छं च अस्ति।

प्रश्न 04 अधः एका कथा लिखिता अस्ति। तस्यां कानिचित् पदानि रिक्तानि सन्ति। मञ्जूषायां दत्तानि पदानि सहायतायै तानि पूरयित्वा कथां पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत। ½X10 =5

- (1) मूषकः
- (2) सिंहम्
- (3) कण्टकः
- (4) निष्काशयत्
- (5) मुक्तम्
- (6) जाले
- (7) अच्छिनत्
- (8) मित्रौ
- (9) प्राणिषु
- (10) गुणः।

अथवा

निम्नलिखितम् संवादं मञ्जूषाप्रदत्तपङ्क्तिसहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत।

- (1) अहं पुस्तकालयं गच्छामि।
- (2) परीक्षायै पुस्तकानि ग्रहीतुं गच्छामि।
- (3) आम्, सप्ताहपर्यन्तं नेतुं शक्नोति।
- (4) प्रातः अष्टवादने उद्घाटितः भवति।
- (5) आगच्छ मित्र! उभौ मिलित्वा अध्ययनं कुर्वः।

खण्ड ग अनुप्रयुक्त व्याकरणम् (24 अंकात्मकः)

प्रश्न 05 मञ्जूषायां प्रदत्तैः अव्ययैः सहायतया वाक्यानां रिक्तस्थानानि पूरयत – 1X5=5

- (1) यदा
- (2) अधुना
- (3) कदा
- (4) शनैः-शनैः
- (5) सर्वदा।

- प्रश्न 06 स्थूलपदानाम् 'प्रकृतिप्रत्ययः' पृथक् संयोगाय शुद्धं उत्तरं चित्वा लिखत- 1X5=5
- (1) (क) पीत्वा
 - (2) (क) पठ् + तुमुन्
 - (3) (क) गम् + क्त्वा
 - (4) (ख) कृतवती
 - (5) (क) गतः।
- प्रश्न 07 शब्दरूपान् आधृत्य निर्देशानुसारम् उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत – (प्रश्नचतुष्टयम्) 1X4=4
- (1) (ग) बालकाय
 - (2) (ख) अहम्
 - (3) (क) लतायाः
 - (4) (क) छात्रेषु
 - (5) (ग) बालिकाः
- प्रश्न 08 धातुरूपानुसारं विकल्पेभ्यः उत्तरं चित्वा उत्तरपुस्तिकयां लिखत – (प्रश्नचतुष्टयम्) 1X4=4
- (1) (क) अस्ति
 - (2) (घ) पठसि
 - (3) (क) लिखतु
 - (4) (घ) पचिष्यति
 - (5) (क) अपिबन्।
- प्रश्न 09 निम्नलिखितानां वाक्यानाम् अनुवादं हिन्दीभाषया संस्कृतभाषया च कुरुत - 1X6=6
- (1) भारत का राष्ट्रीय फल आम है।
 - (2) छात्र अच्छी तरह अध्ययन करें।
 - (3) जीवन में अनुशासन अनिवार्य है।
 - (4) चिरायुः अधिकानि चलचित्राणि पश्यति।
 - (5) प्रातः योगाभ्यासः करणीयः।
 - (6) सन्तोषात् परं सुखं नास्ति।
- खण्ड घ पठितावाबोधनम् (31 अंकात्मकः)
- प्रश्न 10 अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा निर्देशानुसारं प्रश्नान् उत्तरत-
- (1) एकपदेन उत्तरत- (एक शब्द में उत्तर दीजिए। (केवलं प्रश्नद्वयम्) ½X2=1
 - (i) शिक्षायां ज्ञानविज्ञाने च।
 - (ii) प्रमुखाः।
 - (iii) देशस्य।
 - (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत-(पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए। (प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
 - (i) विश्ववन्द्यत्वभावनया युक्ता भारतीया-संस्कृतिः मूर्धन्या अस्ति।
 - (ii) छात्राः नियमान् पालयन्तु सम्यक् अध्ययनं च कुर्वन्तु।
 - (iii) नियमान् पालयित्वा सम्यक् अध्ययनं कृत्वा भारतस्य प्रगत्यां सहायकाः भविष्यामः।
 - (3) निर्देशानुसारम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2
 - (i) (घ) चिन्तयन्तु
 - (ii) (घ) अस्ति

(iii) (क) मूर्धन्याः।

प्रश्न 11 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा निर्देशानुसारं प्रश्नान् उत्तरत-

(1) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(i) धर्मः।

(ii) तृष्णा।

(iii) व्यवहारेण।

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

$1 \times 2 = 2$

(i) शान्तेः तुल्यं तपः नास्ति।

(ii) दयापरः धर्मः श्रेष्ठः उच्यते।

(iii) मित्राणि व्यवहारेण जायन्ते।

(3) निर्देशानुसारम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

$1 \times 2 = 2$

(i) (क) न

(ii) (ग) नास्ति

(iii) (क) सुखम्।

प्रश्न 12 अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा निर्देशानुसारं प्रश्नान् उत्तरत-

(1) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(i) ईश्वरम्।

(ii) बर्गर-चाऊमीन-मोमो-पिज्जा-शीतपेय-ब्रेडादीनि।

(iii) क्रीडन्ति / क्रीडनं कुर्युः।/ गृहकार्यं स्वाध्यायं

(2) एकवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

$1 \times 2 = 2$

(i) शिक्षकः प्रातराशं दुग्धं च स्वीकर्तुम् उपदिशति।

(ii) शिक्षकः गृहे पक्वं शुद्धभोजनं गृहीत्वा विश्रामं कर्तुम् उपदिशति।

(iii) अनुशासनबद्धं जीवनं सर्वत्र प्रशंसनीयं भवति।

(3) निर्देशानुसारम् उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

$1 \times 2 = 2$

(i) (क) प्रातः

(ii) (ग) अनिवार्यम्

(iii) (क) हानिकारकम्।

प्रश्न 13 अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित पदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

$1 \times 5 = 5$

(1) यः विश्वे कस्य प्रकाशं निरन्तरं प्रसारयति तत् भारतम् अस्ति ?

(2) स्नानं कृत्वा प्रातराशं दुग्धं च स्वीकृत्य कुत्र गच्छेत्?

(3) क्रीदशः/कः एव आदर्शपरिवारः अस्ति?

(4) किन्तु कैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते?

(5) ह्यः अहं केन पीडितः आसम्?

प्रश्न 14 अधोलिखितश्लोकांशान् यथायोग्यं मेलयत -

$1 \times 4 = 4$

क

ख

मूढैः पाषाण खण्डेषु

रत्नसंज्ञा विधीयते

शोको नाशयते धैर्यं

शोको नाशयते श्रुतम्

व्यवहारेण जायन्ते

मित्राणि रिपवस्तथा

पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि

जलमन्त्रं सुभाषितम्

प्रश्न 15 मंजूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत -

$\frac{1}{2} \times 4 = 2$

अन्वय:- (1) शान्ति तुल्यं तपः नास्ति। सन्तोषात् परं (2) सुखम् नास्ति।
तृष्णायाः परः (3) व्याधिः नास्ति। दयापरः (4) धर्मः नास्ति।
अथवा

अन्वयः - सम्पत्तौ विपत्तौ च (1) महताम् एकरूपता भवति। सविता (2) उदये रक्तः भवति।
अस्तं गते अपि (3) सविता रक्तः भवति। एषः (4) समानः स्वभावः अस्ति।

प्रश्न 16 अधोलिखितकथां मञ्जूषायां प्रदत्तपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत- $\frac{1}{2} \times 10 = 5$

- (1) कुशलश्च
- (2) सर्वदा
- (3) फलम्
- (4) श्वेतवर्णा
- (5) आगत्य
- (6) कला
- (7) सावधाना
- (8) स्वपत्नीम्
- (9) लघुपरिवारः
- (10) सुखी।

===== इत्यलम् =====